

УДК 336.3

DOI 10.33244/2617-5940.2.2019.191-204

*Нечипоренко А. В., Мамалига А. В.***БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА СУЧАСНИЙ
СТАН**

У статті розкрито сутність поняття боргової безпеки та визначено основні фактори, які на неї впливають. Проаналізовано сучасний стан боргової безпеки України за індикаторами впливу відповідно до реалій державної фінансової політики. Здійснено оцінку боргової безпеки України за період 2009–2018 рр. Зазначено, що одним із вагомих чинників, який впливає на соціально-економічний розвиток країни, формуючи тенденції до його гальмування, є зростання до загрозливих меж боргового навантаження. Окреслено ключові проблеми забезпечення боргової безпеки України та запропоновано заходи щодо її підвищення з урахуванням сучасних викликів.

Ключові слова: *фінансова безпека, боргова безпека, державний борг, індикатори боргової безпеки.*

*Нечипоренко А. В., Мамалыга А. В.***ДОЛГОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ: СУЩНОСТЬ И
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ**

В статье раскрыта сущность понятия долговой безопасности и определены основные факторы, которые на нее влияют. Проанализировано современное состояние долговой безопасности Украины по индикаторам воздействия в соответствии с реалиями государственной финансовой политики. Осуществлена оценка долговой безопасности Украины за период 2009–2018 гг. Отмечено, что одним из весомых факторов, который влияет на социально-экономическое развитие страны, формируя тенденции к его торможению, является рост до угрожающих пределов долговой нагрузки. Определены ключевые проблемы обеспечения долговой безопасности

Украины и предложены меры по ее повышению с учетом современных вызовов.

Ключевые слова: финансовая безопасность, долговая безопасность, государственный долг, индикаторы долговой безопасности.

Nechyporenko A.V., Mamalyga A.V.

DEBT SECURITY OF UKRAINE: ESSENCE AND CURRENT STATE

The article describes the essence of the concept of debt security and identifies the main factors that affect it. The current state of debt security of Ukraine by indicators of impact in accordance with the realities of the state financial policy has been analyzed. The assessment of the debt security of Ukraine for the period 2009-2018 was carried out. It was noted that one of the significant factors that affects the social and economic development of the country, forming trends towards its braking, is the growth to threatening limits of debt load. Key problems of ensuring the debt security of Ukraine have been identified and measures to increase it have been proposed taking into account modern challenges.

Key words: financial security, debt security, public debt, indicators of debt security.

Постановка проблеми. Нині економіка України перебуває в кризовому стані та характеризується недостатнім рівнем економічної безпеки. Важливою складовою економічної безпеки виступає фінансова безпека, зокрема важлива її складова, як боргова безпека держави, що означає такий рівень заборгованості держави, який є достатнім для вирішення поточних соціально-економічних проблем і не впливає на фінансову стабільність держави.

В свою чергу, боргова залежність країни призводить до відволікання значної частини бюджетних коштів і звуження можливостей підтримки економічної активності. Також надмірна боргова активність уряду витісняє

приватні інвестиції внаслідок збільшення державних запозичень на невідгідних умовах, що чинить негативний вплив на макроекономічну стабільність та збалансованість розвитку державних фінансів. Спроможність у повному обсязі обслуговувати та своєчасно погашати державний борг є одним із основних показників фінансової стабільності країни. Тому дослідження сучасного стану та оцінка основних показників боргової безпеки України є актуальними в умовах розвитку суспільних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питанням боргової безпеки присвячено цілу низку наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Зокрема, значний внесок зробили Дж. Б'юкенен, Дж. Кейнс, Д. Рікардо, Р. Масгрейв, О. Барановський, О. Дахнова, О. Новосьолова, І. Школьник та ін.. Проте, незважаючи на численні наукові публікації з цієї проблематики, урахуовуючи сучасні виклики, необхідним є дослідження сучасного стану боргової безпеки країни та представлення заходів щодо її підвищення.

Мета статті. Метою статті є розкриття сутності поняття «боргова безпека» та здійснення оцінки стану боргової безпеки України за період 2009–2018 рр. й формулювання рекомендацій щодо її підвищення у сучасних реаліях.

Виклад основного матеріалу. Перевищення гранично допустимого обсягу державного боргу може викликати проблеми спроможності країни виконувати свої платіжні зобов'язання. Вивчення ученими питання впливу державного боргу на економіку країни знайшло своє відображення в теоретичному аспекті поняття боргової безпеки.

У широкому розумінні під борговою безпекою держави розуміють певний рівень внутрішньої і зовнішньої державної заборгованості з урахуванням вартості обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень й оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує втраті суверенітету та руйнуванню вітчизняної фінансової

системи. У вузькому розумінні боргову безпеку держави визначають як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових [1, с. 310].

Проте, варто зазначити, що у науковій літературі немає єдиного підходу до визначення поняття «боргова безпека держави», тому в таблиці 1 представлено визначення сутності боргової безпеки держави, трактовані вітчизняними ученими.

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності поняття боргової безпеки держави

Автор	Визначення
О. Барановський [2, с. 337]	Рівень внутрішньої та зовнішньої державної та гарантованої державою заборгованостей з урахуванням їх структури в часовому та валютному вимірі, вартості їх обслуговування, можливості реструктуризації та ефективності використання внутрішніх та зовнішніх запозичень і оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб і поступального економічного та соціального розвитку країни, що забезпечує захист інтересів усіх учасників боргових відносин від внутрішніх та зовнішніх ризиків, викликів та загроз, а також не загрожує втратою суверенітету, руйнуванням вітчизняної фінансової системи, виникненням боргової кризи, оголошенням суверенного дефолту.
Т. Богдан [3, с. 9]	Досягнення такого рівня державного та зовнішнього сукупного боргу, співвідношення між структурними складовими боргу, вартості обслуговування боргу та цільової спрямованості запозичених коштів, які забезпечують вирішення нагальних соціально-економічних потреб держави і не створюють загроз для стабільності вітчизняної фінансової системи та поступального розвитку економіки країни.
А. Кулінська [4, с. 94]	Елемент національних інтересів доцільно розглядати з позицій комплексного підходу як підсистему в багаторівневій системі фінансово-економічної безпеки держави. Ураховуючи альтернативні погляди на цю проблему, під борговою безпекою держави треба розуміти певний критичний рівень державної заборгованості, який дозволяє зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх або зовнішніх загроз, забезпечити певний рівень незалежності держави, зберігаючи при цьому економічну можливість здійснювати самостійно виплати за обов'язками і підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу.
О. Новосьолова [5, с. 124]	Певний рівень державної заборгованості, співвідношення її складових, вартості обслуговування та обсягів погашення, який дає змогу уникнути виникнення дисбалансів у системі державних фінансів та забезпечити сталий економічний розвиток країни.
І. Селіверстова, О. Лашенко, С. Шапошнікова [6]	Складова частина фінансової безпеки держави, яка є певним рівнем державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального відношення між ними, достатнім для вирішення соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи економічну можливість країни здійснювати виплати на погашення основної суми та відсотків без загрози втратити суверенітет, підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу.

Джерело: складено авторами на основі [2-6].

Отже, боргову безпеку держави можна визначити як такий рівень державної заборгованості, при якому в країні відбувається стійке функціонування національної економіки й забезпечується недопущення критичного накопичення боргового тягаря.

Слід зазначити, що на рівень боргової безпеки держави впливають такі фактори:

- нормативно-правове забезпечення боргової політики держави;
 - стратегія боргової політики держави;
 - обсяг державного боргу, його структура та динаміка;
 - напрям - політичного курсу країни;
- рівень соціально-економічного розвитку;
- валютний курс та його стабільність;
 - «борговий досвід» держави тощо.

Борговий складник у системі державних фінансів має функціональне походження від державного кредиту. Державні запозичення проводяться з метою покриття бюджетного дефіциту на державному і регіональному рівнях, цільового фінансування різноманітних програм, поповнення необхідних резервних активів, а також для рефінансування раніше здійснених державних запозичень. Власне державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів і угод про надання кредитів та позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років [7, с. 626].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня економічної безпеки України [8] боргова безпека визначається як відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі.

З метою забезпечення оптимального рівня внутрішньої та зовнішньої

заборгованості, достатнього для задоволення поточних соціально-економічних потреб, необхідним є постійний моніторинг індикаторів боргової безпеки, який уможливить своєчасно виявляти загрози суверенітету держави та її фінансовій системі й буде основою для прогнозування, виявлення та оцінки можливих загроз і дестабілізуючих чинників для боргової безпеки, причин їх виникнення та наслідків прояву.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня економічної безпеки України [8], стан боргової безпеки оцінюється за індикаторами, які представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Система індикаторів боргової безпеки України

№	Індикатор	Тип індикаторів	Оптимальне значення	Незадовільне значення	Критичне значення
1	Відношення обсягу державного та гарантованого боргу до ВВП, %	С	20	40	60
2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	С	40	55	70
3	Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	С	4	7	11
4	Індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index)+Україна	С	200	500	1000
5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	В	50	41	20

Джерело: складено авторами на основі [8]

До складу показників, що дають змогу оцінити стан боргової безпеки, входять п'ять індикаторів двох типів: індикатор типу В є дестимулятором, коли між показником-дестимулятором та інтегральною оцінкою наявний зворотний зв'язок; індикатор типу С є показником-стимулятором, тобто наявний прямий зв'язок між показником-стимулятором та інтегральною оцінкою [7, с. 626].

У таблиці 3 наведено формули розрахунку відповідних індикаторів та джерела отримання інформації щодо певних індикаторів.

Таблиця 3

Визначення індикаторів боргової безпеки

№	Індикатор	Формула (джерело) розрахунку
1	Відношення обсягу державного та гарантованого боргу до ВВП, %	Обсяг державного та гарантованого боргу, млн. грн./ВВП, млн. грн. $\times 100$
2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	обсяг валового зовнішнього боргу, млн. дол. США \times середній курс грн до дол. США / ВВП, млн. грн $\times 100$
3	Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	Дохідність ОВДП на первинному ринку, НБУ
4	Індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index)+Україна	Група індексів: ЕМВІ+, Інформаційне агентство Сbonds
5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	обсяг офіційних резервних активів, млн. дол. США/обсяг валового зовнішнього боргу, млн. дол. США $\times 100$

Джерело: складено авторами на основі [8]

Проведемо розрахунки основних індикаторів боргової безпеки України за 2009–2018 рр. (табл. 4).

Таблиця 4

Стан боргової безпеки України за 2009-2018 рр.

№	Індикатор	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	Відношення до обсягу державного та гарантованого державного боргу до ВВП, %	34,7	39,9	36,3	36,6	40,2	70,3	79,4	81,0	71,8	60,9
2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	88,2	86,0	77,4	76,8	77,5	94,9	131,3	121,8	103,9	87,7
3	Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	12,2	10,4	9,2	12,4	13,0	13,2	12,5	9,1	10,3	17,8
4	Індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index)+Україна	1002	436	869	765	681	2226	2375	860	574	571
5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	25,6	29,5	25,2	18,2	14,4	6,0	11,2	13,7	16,2	18,2

Джерело: складено авторами на основі [8–11].

Далі здійснимо характеристику отриманих результатів за кожним із

індикаторів боргової безпеки. Так, перший і другий індикатори – відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП та відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП – є найбільш розповсюджені показники боргової стійкості країни, що відображують питому вагу боргових зобов'язань у ВВП. Результати проведених вказують на те, що до 2013 року перший індикатор перебував у задовільному стані, у 2013 – у незадовільному стані, а починаючи з 2014 року показник знаходиться у критичному стані. Другий індикатор упродовж досліджуваного періоду перебував у критичному стані, особливо у 2015–2016 роках, що є вкрай негативною тенденцією для боргової безпеки країни.

Третій індикатор – середньозважена доходність ОВДП на первинному ринку – відображає, яким чином відсоткові ставки за державними облігаціями внутрішнього займу впливають на вартість обслуговування державних боргів. Динаміка цього індикатора упродовж досліджуваного періоду мала досить нестійку тенденцію. Так, найнижче значення спостерігалось у 2011 та 2016 роках, а найвище 17,8 % – у 2018 році. Варто зазначити, що перевищення граничного показника в 11 % свідчить про критичну ситуацію, оскільки висока доходність ОВДП підвищує вартість обслуговування державних боргів й створює тим самим додаткове навантаження на державний бюджет.

Четвертий індикатор – індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index) – індекс облігацій ринків, що розвиваються. Він розраховується як середньозважений спред валютних облігацій ринків, що розвиваються, до доходності облігацій Казначейства США для всього ринку і окремо за облігаціями кожної країни. Для України цей індикатор мав різну динаміку впродовж досліджуваного періоду. Критичне значення спостерігалось у 2014–2015 роках, а з 2016 року спостерігається тенденція до поступового зниження індексу ЕМВІ + Україна, що є позитивним моментом, але цей індикатор все ще залишається у незадовільному стані.

П'ятий індикатор – відношення обсягу офіційних міжнародних резервів

до обсягу валового зовнішнього боргу – показує, якою мірою валовий зовнішній борг може бути профінансований за рахунок золотовалютних резервів. У період з 2009 по 2011 роки цей показник перебував у небезпечному стані, а з 2012 року – у критичному стані.

Отже, аналіз зазначених індикаторів показав, що вони перевищують свої граничні значення в останні роки, а деякі й постійно не відповідають нормам. Таке перевищення свідчить про недостатню боргову стійкість держави та загрозу боргової кризи.

На основі отриманих значень за кожним індикатором боргової безпеки держави слід розрахувати загалом рівень боргової безпеки та визначити її стан за період 2009–2018 рр. Визначення інтегральної оцінки рівня боргової безпеки відповідно до Методичних рекомендацій щодо оцінки рівня економічної безпеки України [8] здійснюється за допомогою вагових коефіцієнтів, що визначають ступінь внеску кожного показника в інтегральний індекс безпеки, та нормування індикаторів за шкалою від 0 до 1 або у відсотках. Розрахований таким чином рівень боргової безпеки України за 2009–2018 рр. представлено на рисунку 1.

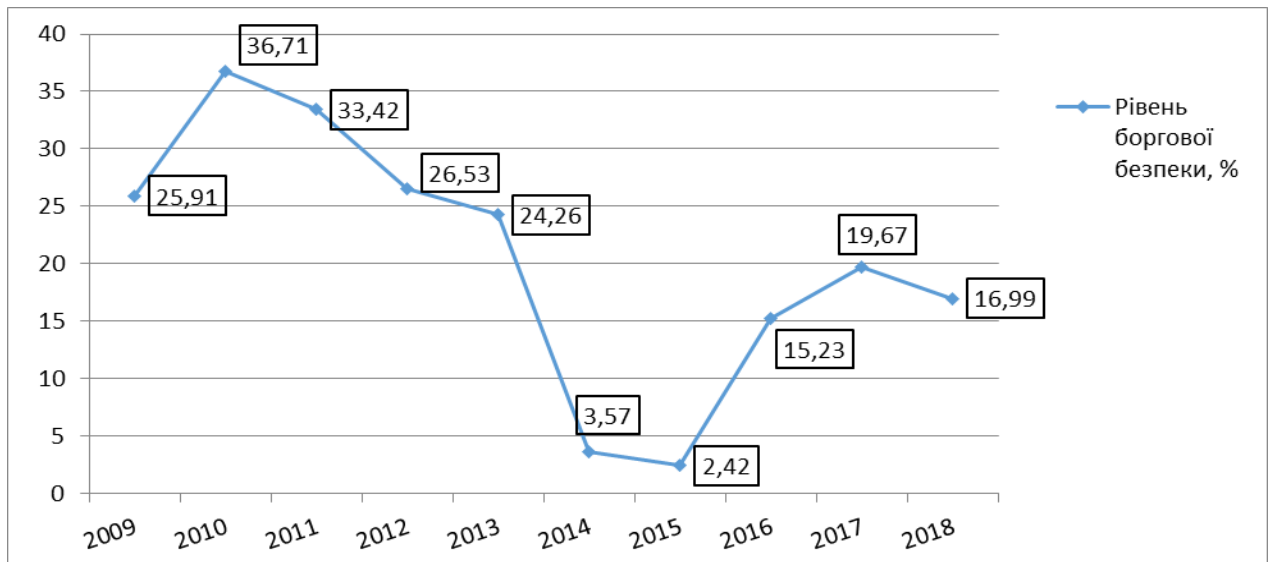

Рис. 1. Динаміка загального рівня боргової безпеки України за 2009–2018 рр.

Джерело: складено авторами.

Аналіз динаміки стану боргової безпеки України за 2009–2018 рр.

свідчить про коливання її рівня. З рисунка 1 простежується найнижчий рівень боргової безпеки у 2014–2015 рр., що зумовлений фінансово-економічною кризою, зокрема у сфері державних фінансів, яка спонукала Уряд країни до застосування позикових коштів з метою покриття нестачі власних фінансових ресурсів держави. Починаючи з 2016 року вдалося дещо покращити стан внутрішньої та зовнішньої заборгованості, але рівень боргової безпеки знаходиться все ще на критичному рівні.

Зважаючи на такий стан боргової безпеки, Уряд України затвердив Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2019–2022 роки для оцінки поточного стану та динаміки державного боргу України та визначення цілей, завдань й заходів у середньостроковій перспективі з метою оптимізації структури державного боргу з точки зору співвідношення вартості обслуговування та ризиків при збереженні прийнятного рівня боргового навантаження. Очікується, що відношення боргу до ВВП не перевищить 43,0% до кінця 2022 року. При цьому, валютний ризик та ризик рефінансування визначені як основні загрози стійкості державного боргу у найближчі роки [12].

Одним із вагомих чинників, який впливає на соціально-економічний розвиток країни, формуючи тенденції до його гальмування, є зростання до загрозливих меж боргового навантаження. Основними проблемами, наявними та потенційно можливими загрозами борговій безпеці України можна визначати [13–15]:

- недосконалість нормативно-правової бази формування, використання, обслуговування й погашення державного боргу України;
- обмеженість фінансових (боргових) інструментів для здійснення державних запозичень;
- недосконалість механізму для оцінки ефективності залучення та використання кредитних ресурсів;
- недостатня фінансова спроможність країни щодо погашення боргових зобов'язань;

– відсутність дієвої практики страхування боргів.

Напрямами дотримання й зміцнення боргової безпеки держави можна визначити наступне:

– удосконалення законодавчого забезпечення формування, обслуговування, погашення та використання внутрішньої і зовнішньої заборгованості;

– вдосконалення дієвої практики управління внутрішньою та зовнішньою заборгованістю держави й ефективність поліпшення державних запозичень;

– забезпечення ефективності боргової політики щодо надання державних гарантій;

– чітке визначення й обґрунтування необхідності залучення боргових ресурсів в національну економіку;

– покращення функціонування вітчизняного фінансового ринку задля мінімізації вартості державних запозичень;

– ефективність використання отриманих позик, їхнє спрямування для соціально-економічної стабільності та зростання держави, забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку.

Висновки. Боргова безпека виступає ключовим чинником забезпечення економічного суверенітету держави, стійкості її фінансової системи до внутрішніх та зовнішніх загроз, а також реалізації соціально-економічної стратегії стійкого розвитку. Боргова безпека відображає рівень зовнішньої та внутрішньої заборгованості, що дозволяє для держави здійснювати покладені на неї повноваження без залучення нових додаткових позик, вирішити соціально-економічні потреби без руйнування вітчизняної фінансової системи. Здійснивши оцінку стану боргової безпеки України за період 2009–2018 рр. можна стверджувати, що проблема подолання боргової кризи залишається надзвичайно актуальною для України, адже, незважаючи на те, що вдалося дещо поліпшити стан боргової безпеки у 2016–2017 рр., рівень боргової безпеки все ще залишається на критичному рівні. Однією з

головних причин, що вплинули на стан показників боргової безпеки, є економічно-політична криза, яка має негативні наслідки, а також ряд інших чинників, які також суттєво впливають на рівень боргової безпеки держави.

Для України важливим завданням є підтримка стабільного рівня боргового навантаження, зменшення зовнішнього державного боргу й використання нових позикових фінансових ресурсів для фінансування інвестиційних та інституційних державних програм розвитку в умовах середньострокової боргової стратегії.

Список джерел:

1. Омельченко Л. С., Суміна І. В. Боргова безпека України та аналіз її сучасного стану. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 309–320.
2. Барановський О. Дослідження теоретичних засад боргової безпеки держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка*. 2016. Вип. 1. С. 327–337.
3. Богдан Т. Боргова безпека та її роль у гарантуванні фінансової стабільності. *Вісник Національного банку України*. 2012. № 4. С. 8–15.
4. Кулінська А. В. Систематизація підходів до оцінювання боргової безпеки та її складових елементів в Україні. *Економіка і регіон*. 2015. № 4. С. 91–95.
5. Новосьолова О. Боргова безпека як визначальний фактор макроекономічної стабільності держави. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 35. Ч. 1. С. 123–128.
6. Селіверстова І. О., Лащенко О. Ю., Шапошнікова С. І. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm. (дата звернення: 21.10.2019).
7. Дахнова О. Є. Оцінка стану боргової безпеки України. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 625–630.
8. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9> (дата звернення: 22.10.2019).
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 23.10.2019).
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 23.10.2019).

11. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 23.10.2019).
12. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2019–2022 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 №473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-п> (дата звернення: 25.10.2019).
13. Кужелев М. А. Аналитическая обработка и анализ финансовой информации. *Финансы, учет, банки (сб. науч. тр.)*. 2001. Вып. 5. С.36–41.
14. Кужелев М. О., Житар М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 154–163.
15. Школьник І. О., Івашина А. О. Критерії оцінки боргової стійкості: світова та вітчизняна практика. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 799–806.

References

1. Omelchenko L. S. Sumina I. V. (2012). Borhova bezpeka Ukrayiny ta analiz yiyi suchasnoho stanu [Debt security of Ukraine and analysis of its current state]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, № 1, pp. 309–320.
2. Baranovskyi O. (2016). Doslidzhennia teoretychnykh zasad borhovoї bezpeky derzhavy [Researches of theoretical bases of debt security of the state]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser.: Ekonomika*, Vyp. 1, pp. 327–337.
3. Bohdan T. (2012) Borhova bezpeka ta yii rol u harantuvanni finansovoї stabilnosti [Debt security and its role in guaranteeing financial stability]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, № 4, pp. 8–15.
4. Kulinska A. (2015). Systematyzatsiia pidkhodiv do otsiniuvannia borhovoї bezpeky ta yii skladovykh elementiv v Ukraini [Systematization of approaches to the assessment of the debt security and its components in Ukraine]. *Ekonomika i rehion*, №. 4, pp. 91–95.
5. Novosolova O. (2014). Borhova bezpeka yak vyznachalnyy faktor makroekonomichnoi stabilnosti derzhavy [Debt security as the defining factor of macroeconomic stability of the state]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Seriia "Ekonomichni nauky"*, vol. 35, pp. 123–128.
6. Seliverstova I. O., Lashchenko O. Yu., Shaposhnikova S. I. Borhova bezpeka yak element finansovoyi bezpeky derzhavy [Debt security as an element of the financial security of the state]. URL: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm. (data zvernennya: 21.10.2019).
7. Dakhnova O.Ye. (2019). Otsinka stanu borhovoyi bezpeky Ukrayiny [Estimate of the state of debt security of Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, Vyp. 31, pp. 625–630.

8. Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozrakhunku rivnya ekonomichnoyi bezpeky Ukrainy : Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivl Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9> (data zvernennya: 22.10.2019).

9. Ofitsiynny sayt Ministerstva finansiv Ukrainy. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (data zvernennya: 23.10.2019).

10. Ofitsiynny sayt Natsionalnoho banku Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua> (data zvernennya: 23.10.2019).

11. Ofitsiynny sayt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (data zvernennya: 23.10.2019).

12. Serednostrokovaya stratehiya upravlinnya derzhavnym borhom na 2019–2022 roky : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.06.2019 №473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-p> (data zvernennya: 25.10.2019).

13. Kuzheliev M. A. (2001). Analytycheskaya obrabotka y analiz fynansovoy ynformatsyy [Analytical processing and analysis of financial information]. *Fynansy, uchet, banky (sb. nauch. tr.)*, Vyp. 5, pp. 36–41.

14. Kuzheliev M. O., Zhytar M. O. (2015). Osoblyvosti formuvannya derzhavnoi finansovoi polityky v umovakh yevropeyskoyi intehratsiyi Ukrainy. [Features of formation of the state financial policy in the conditions of the European integration of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, № 2, pp. 154–163.

15. Shkolnyk I. O., Ivashyna A. O. (2018). Kryterii otsinky borhovoii stiiikosti: svitova ta vitchyzniana praktyka [Criteria for assessing debt sustainability: world and domestic practice]. *Economics and Society*, Vol. 15, pp. 799–806.

Нечипоренко Аліна Володимирівна (ORCID: 0000-0003-2494-1465) – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь).

Мамалига Альона Віталіївна – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь).